Він такий маленький панок у такім маленькім місті, що там є богато жидів і один панський склепок. Те місто стоїть посеред сіл, як скостеніле село, як падлина, вонюче, як смітник цілого повіту. У торгові дні воно оживає, малюється селами і веселе. На ринку стоїть коме-діянтська буда; якісь страшні музики вигравають у ній, страшні бестії вишкірюють зуби з полотен буди і якась панна воскова гримає в брязкучі тарелі. А перед будою стоять сільські люди у всіляких строях і дивляться. Ціла юрба справляє свої очі на деревляного блазника, що вибігає з даху буди і просить усіх досередини, махаючи руками. Сміх, гамір, сльози зо сміху. До блазника виходить деревляна дівчина і обіймається з ним. А сміху на ринку стільки, що жидам вуха деревіють , що пани в канцеляріях із крісел зіскакують. Увесь сміх із сіл прийшов на ринок. Старі мужики тягнуть синів і молодиць за плечі, аби йти за орудками, а їм ані в гадці покидати комедію. Аж надвечір маса розлізається і лишає пустий, гидкий ринок, аби мали де бавитися жиденята.

У такім місті жиє маленький панок. Він на пенсії, дітей не має і жінки не має. Сам сивий уже, в сивім капелюсі і сивій одежі. Цілий день сидить у панськім склепочку і мовчить. Що пани другі пробують з ним говорити, то він на той час тягне зі склянки пиво і забуває потім відповідати. Найстарший гість, пан староста, також не може до нього приступити. Панок мовчить цілий день у склепику і чекає на мужиків. То як часом мужичку хтось справить до панського склепу за таким вином, що від серця від'їдає, або за таким моцним чорним цукром, що від нього попускає в грудях, то вона стає перед склепом і не важиться зайти. Тоді наш панок вибігає зі склепику і каже:

— Чому не йдете, але боїтеся? Ходіть і кажіть, що потребуєте, то я вам поможу.

— Коли, прошу пана, якось не смію йти межи пани.

— Ти, ґаздине, дурна, ти за свої гроші маєш право.

Мужичка входить, а панок забігає коло неї, як би вона до нього в гості прийшла. Вона хоче цілувати всіх панів по руках і не має сміливості.

— Не цілуй, не лижи панам руки, бо ти ґаздиня, ти ліпша ґаздиня, як пані, бо ти маєш свій грунт. Мужичка глядить на панка, дивується і стоїть.

— Кажи, що тобі треба, але сміливо, час вже, аби українські ґаздині знали свою гідність. Ти панів не цілуй, бо вони з тебе жиють, вони твої слуги.

Пани регочуться, мужичка вже направду боїться, а панок дивиться на панів і злий, дуже злий. Потім залагоджує мужичці орудку і виводить її зі склепу. Перед склепом наказує їй, аби панів ніколи по руках не цілувала, аби раз прийшла до розуму і шанувала себе, бо пани злодії, розбійники. Мужичка сміється, дякує йому за вигоду і йде. А панок вертається до склепику і глядить на панів згори і підсвистує собі так весело, що його лице молодіє, очі прояснюються.

— Ви бунтуєте хлопів, я вас кажу арештувати,— каже і сміється староста.

Панок тягне пиво і в той бік не глядить.

— І хто би то був надіявся, що то за анархіст з цього пана Ситника?

Панок ще мовчить.

— А так ішов разом з нами, бавився, в карти грав, а на старість таки показав московську душу. Москаль москалем.

Пани регочуться, бавляться, а Ситникові аж очі кров'ю заходять.

— Коли я не хочу більше крові пити, так, як ви, і пополуднє затикати подушками вікон, аби спати; я маю вмирати десь цими днями, та я хочу хоч трохи перед богом стати чистий.

— До лазні, пане Ситник, до лазні за двадцять центів, го-го!

— Буде вам лазня колись, тото буде лазня!

— Що ж, як збунтуєте нарід, як косу возьмете і хлопи за вами, то могла би бути лазня, але ви не такі знов злі.

Панок метушиться, бо до склепику увійшли два мужики і станули коло порога.

— А ви чого хочете? Не стійте так, як злодії, бо ви пани собі, ґазди.

— Ми, проши пана, віпили би по склєночці вина, бо кажуть, що тут добре, що в трунку направить, а жиди злодії.

— Ходіть за мною до другої станції, там сядете, скажете собі дати так, як люди...— каже пан Ситник.

— Нащо, пане, ми отут постоїмо, ще нам сідати треба, нема часу.

— А видите, який ви темний нарід, а німець також хлоп, але подивіться на нього, як він тут прийде. Просто суне, сідає — і баста!

Панок показує, як німець йде, як сідає.

Пани регочуться, мужики поставали ні в п'ять, ні в десять. Вони поспускали голови і не знають, що діяти.

— Ходіть, не будьте худобою, зараз ходіть, ви боїтеся оцих панів? Та то ваші наймити, ви їх годуєте, вбираєте, а ви перед ними пляцком!

Мужики червоніють, пітніють зі стиду і йдуть за панком. Сідають у другім покоїку коло стола і мовчать. Він дзвонить.

— Прошу літру вина нам дати...

— Прошу, пийте, не розглядайтеся так, як би між збуїв попали. Я чоловік ваш, я з вашої кості і крові.

— Дай вам боже здоров'є, пане.

— Пани мене ймили межи себе, я їм служив, я за вас забув, я грав з ними в карти...

— Пани мають свою забавку, мужики знов свою, кождий має своє.

— То не так, то так тепер є, що як ти українець, то маєш тримати з українцями, а як не тримаєш, то ти остатний лайдак, драб і розбійник, розумієте?!

— То правда, що най кождий свою віру тримає.

— А видите, а видите! Я не був такий лайдак замолоду! Я мав один образ у хаті, так я його десь купив та й повісив, український образ одного митрополита. Але каже мені раз один пан: "Я до тебе прийду на візиту".— "Прошу, прошу дуже",— я кажу, та й іду додому, та й той образ із стіни, та й під ліжко. До мене пани часто заходили, а я все той образ ховав, за кождим разом.

— То, пане, чоловік боїтьси, аби щось не прошкробав, аби штерна не втєли, бо то пани не любе мужиків, ніби руснаків, що то так називаєси...

— То знаєте, я той образ скидав з стіни і назад клав зо двадцять років. А при кінці то мені стало його жаль. Отак дивлюся на нього, а він такий, як би злий на мене. Не злий, але отак, як би плакав на стіні. Мені здавалося, що як мене нема дома, то він плаче голосно на всю хату...

— А це може бути таке, аби образ плакав?

— Ви мене не розумієте, мені так здавалося, що він плакав, і я не раз закрадався під мої вікна та й наслухав того плачу. А одного разу я вийшов з касина вже по опівночі та й іду додому. Прийшов під вікна, слухаю — плач; слухаю ліпше — таки плаче... Стало мені страшно, не знаю, чи йти до хати, чи вертатися? Стою, стою, дрожу, боюся. Зібрався я на відвагу...

— То сама опівніч, пане, то найнебезпечніша, лихе має тогди міць!

— Але ви не розумієте мене, то мене сумління так пило, так докучало, що мені аж голос причувся. Входжу я до хати, ледви на ногах стою, не чую нічого. Засвітив свічку, боюся на образ подивитися. Лягаю і конче хочу на образ подивитися, а не маю відваги... Глипнув, а він заплаканий. Мене в горячку, мене в дрож пірвало, клан-паю зубами...

— А то ж не страх, пане, самому з таким образом бути в саме опівночі!

— Слабував я тоді довго, гадав, що вже буде капут! Закликав я до себе нашого священика, розповів йому, лагоджуся на смерть... Але бог мене помилував. По слабості я зараз виступив з уряду, подався на пенсію і сказав собі, що своїх людей не буду стидатися, що буду з ними жити і буду їх боронити. Я слабий вже, довго вам не поможу, але доки ще лажу, то буду за вами ходити, як грішник, і благати вас: не відкидайте мене...

— Дзінькуємо вам, пане, що з нами так красно забалакали-сте, коби таких панів було богато, дай вам боже погідливу старість...

— Ні, то я вам маю дякувати, бо я ходив по вашій кривді, як по м'якій подушці, я не мав того опам'ятання...

Панок розплакався, а мужики дивилися на нього і казали:

— Пане, а дайте ж спокій, не турбуйтеси, ми на вас не гніваємоси, а нам що до того, як пани жиють, вони мають своє право, а ми своє.

— Ви мене не розумієте, як ви мене не розумієте! Я хочу, аби ви були людьми...

— Та ми, пане, кілько можемо, то ми стараємоси, аби вас слухати, бо ви вчені та можете нам дорогу показати.

— Так, так, дорогу треба знати.

— Добрий якись панок оце має бути.

— Відай, трохи пиячок, але добрий чоловік.

— Є такі пани, що як нап'ютьси, та й плачуть, як мужики...

— Е, є і межи ними такі мнекі,— балакали два мужики, додому йдучи.